

Каруцар: Ти можеш да ги вземеш и без пари.

Съсед: Ми мога бе, ааа. Отивам в гората, е такива дървета са наваляни. По 15 лв.!

Респондент: А така, Г., кажи му, кажи му

Каруцар: Гледай да не си развалиш сметката, виж първо гората къде е.

Съсед: Абе къде е. Аз си правя сметката. Като хвана едно ремарке, хакна 7-8 палета, 30 лв. за превоз и си струва.

Каруцар: Е да, ама ти. Има хора, дето не могат да си вземат.

Съсед: Еее, като не могат...

Респондент: Ние за тва искаме, че не можем да вземем.

Каруцар: Има хора, които не могат да вземат

Съсед: Аз друго, аз за ко ти казвам, тия дърва, ако ти даде някой 10 лв. на кяр си. Ако ти даде някой 10 лв. викай "ура" и тва е.

Каруцар: Ааа, 10 лв. няма да ги дам аз за 10 лв. Айде...

Проблемът, с така представените до момента ромски икономически стратегии, е, че голяма част от тях са полулегални и обслужват предимно съществуващата в страната сива икономика и черния пазар на труда. Скритото практикуване на занаятите – независимо дали става дума за традиционния занаят на субгрупата или усвоената след преквалификация професия, нелегалната трудова дейност зад граница, спекулативната търговия с добитък, незаконното събиране на желязо и дървен материал, полулегалната работа по строителни обекти, позволяват на ромите да правят реален дъмпинг в цената на услугите и труда. По този начин те осигуряват за себе си и своите семейства приличен, а понякога и доста висок доход, но остават извън системата на пенсионното, здравното и социалното осигуряване. Това в случаите на безработица води до отпадането им от социалната система маргинализация и социална аномния на цели семейства и субгрупови общности.

Освен сивата икономика обаче, част от традиционните занаяти на ромските субгрупи се намират изцяло в сферата на незаконните дейности. Както бе казано още в началото на представянето на резултатите от изследването, при калдерашите джебчийството официално се признава като традиционна женска професия заедно с врачуването. В следващия откъс от тематично интервю, проведено от Наталия Вълкова с калдерашка от с. Йоаким Груево (ж,22), може да се проследи механизма, чрез който се осъществяват уличните кражби:

- Ако момичето може да готви, да чисти, да пере или нещо друго, дават ли повече пари за нея?

- Зависи от много неща. Не само това. Ако е за едно чистене, тя и свекървата може да си го напрай. Ми те искат, да ти кажа, искат да крадат. Най-важното е да крадат.

- Ама обучава ли ви някой?